

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

№ 5

София, 16 януари 2014 година

Върховният касационен съд на Република България, ОБЩО СЪБРАНИЕ НА НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ в съдебно заседание на четиринадесети ноември две хиляди и тринадесета година в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: ПАВЛИНА ПАНОВА
председател на колегията

ЧЛЕНОВЕ:

ЕЛИЯНА КАРАГЪЗОВА- председател III н.о.

ИВАН НЕДЕВ- председател I н.о.

ТАТЯНА КЪНЧЕВА- председател II н.о.

ПЛАМЕН ТОМОВ

ЕЛЕНА ВЕЛИЧКОВА

ЛИДИЯ СТОЯНОВА

ЕВЕЛИНА СТОЯНОВА

ЛИЛЯНА МЕТОДИЕВА

САША РАДАНОВА

ВЕРОНИКА ИМОВА

ЮРИЙ КРЪСТЕВ

КРАСИМИР ХАРАЛАМПИЕВ

РУЖЕНА КЕРАНОВА

ЕЛЕНА АВДЕВА

НИКОЛАЙ ДЪРМОНСКИ

КАПКА КОСТОВА

БИЛЯНА ЧОЧЕВА

ЦВЕТИНКА ПАШКУНОВА

БЛАГА ИВАНОВА

ЖАНИНА НАЧЕВА

СЕВДАЛИН МАВРОВ

ТЕОДОРА СТАМБОЛОВА

МИНА ТОПУЗОВА

ДАНИЕЛА АТАНАСОВА

БИСЕР ТРОЯНОВ

ГАЛИНА ЗАХАРОВА

КРАСИМИР ШЕКЕРДЖИЕВ

ПЛАМЕН ПЕТКОВ

АНТОАНЕТА ДАНОВА

ЛАДА ПАУНОВА

с участието на секретаря Румяна Виденова

сложи на разглеждане тълкувателно дело № 5 по описа за 2013 година,
докладвано от съдия **ПЛАМЕН ТОМОВ**

Главният прокурор е подал до ОСНК по предвидения в Закона за съдебната власт ред искане за издаване на тълкувателно решение, след констатирана противоречива практика и в двете съдебни инстанции (първа и

въззивна) на специализираните наказателни съдилища, действащи от 1.1.2012 год.

Противоречивата съдебна практика на Специализирания наказателен съд (СНС) и на Апелативния специализиран наказателен съд (АСНС) е по дела, по които, преди да постъпят при тях, досъдебното производство е било проведено не от също такива специализирани органи, а от органи на досъдебното производство по общия ред.

Различията в практиката по посочените дела са възникнали по повод на необходимостта от връщането им отново в досъдебната фаза. Едни съдебни състави са сметнали, че отстраняването на процесуалните нарушения, заради които са връщали делата на прокурора, е задължение на органите, които са ги допуснали – на органите на досъдебното производство по общия ред; други съдебни състави – че задължението е вече на органите на досъдебното производство по специалния ред за разглеждане на такива дела.

Независимо от различията им и двете становища на съдебните състави се основават на §9 и §17 от преходните и заключителни разпоредби, съответно от двата закона за изменение и допълнение на НПК (ЗИДНПК) от 2011 год., които са приети последователно за уредбата на делата, подсъдни на специализираните съдилища. Според цитираните разпоредби, заварените при тяхното влизане в сила неприключили досъдебни производства по такива дела трябва да бъдат довършени по реда, при който са заварени, т.е. по общия ред. Едното становище в съдебните състави придава обаче еднократно действие на § 9 и § 17, докато другото становище смята приложението им възможно всеки път, ако делото се върне на прокурора в досъдебната фаза.

Главният прокурор е синтезирал конкретните прояви на описаното противоречие в съдебната практика в три въпроса, които е задал на ОСНК:

„1. При упражняване на правомощията си по чл.249, ал.2, вр.ал.1, вр.чл.248, ал.2, т.3 НПК по дело, по което съдебното производство е образувано по неприключило към 01.01.2012 год. досъдебно производство, съдията-докладчик от Специализирания наказателен съд на прокурор от коя прокуратура – общата или специализираната, следва да върне делото за отстраняване по реда на чл.242, ал.2 НПК на констатираните съществени процесуални нарушения?

2. Прокурорът от специализираната или от общата прокуратура има процесуално право да подаде частен протест срещу разпореждането на съдията докладчик от Специализирания наказателен съд по чл.249, ал.2, вр.ал.1, вр.чл.248, ал.2, т.3 НПК по дело, по което съдебното производство е образувано по неприключило към 01.01.2012 год. досъдебно производство?

3. Следва ли да се прилагат разпоредбите на § 9, ал.2 ПЗРЗИДНПК (ДВ, бр.13/2011 год., изм. ДВ, бр.61/2011 год. и доп. ДВ, бр.19/2012 год.) и на § 17 ПЗРЗИДНПК (ДВ, бр.93/2011 год.) по отношение на върнатите на прокурора дела, по които съдебното производство е прекратено от Специализирания наказателен съд на основание чл.249, ал.2, вр.ал.1, вр.чл.248, ал.2, т.3 НПК, когато съдебното производство е било образувано по неприключено към 01.01.2012 год. досъдебно производство?”

Според ОСНК правилният отговор на последния от поставените три въпроса позволява такива отговори и на първите два. Във въпрос № 3 пряко се съдържа основанийето за противоречивата практика – вече посочените два параграфа от преходни и заключителни разпоредби (като §9, специално се сочи независимо от по-късното допълване на втората му алинея – която единствено се има предвид в искането – с ново изречение). Поисканият отговор на въпрос № 3 е при това само в алтернативата дали да бъдат или да не бъдат прилагани двете разпоредби (от §9 – само ал.2, изр.1).

За двете разпоредби е важно да се отбележи, че принадлежат към онази група такива във всеки нормативен акт, които са наричани още „разпоредби-параграфи”, задължително са разположени в неговия край и съвсем не са последни по значение.

В случая §9 и §17 са части и в двата ЗИДНПК от раздели със заглавие, както вече се спомена, „преходни и заключителни разпоредби”. Според чл.34 и чл.35 от Указа за прилагане на Закона за нормативните актове (обн., ДВ, бр.39/1974; посл.изм. и доп., ДВ, бр.46/2007), те са от вида само на „преходните” – не от „заключителните” – разпоредби, и, по-конкретно, от техните разновидности, чрез които „се продължава действието на правила, отменени с новия нормативен акт, [...] спрямо висящи правоотношения” (чл.34).

Интересуващите сегашното тълкувателно дело правила, накратко казано, са посветени на делата, разглеждани преди по общия ред, а при новата уредба – по специален ред. Действието на предишните и отменени правила спрямо такива дела е, от една страна, продължено, но, от друга страна, само към онези, които не са приключили, и то в зависимост от етапа, в който се намират- към всички досъдебни производства, а към съдебните производства – когато е бил даден ход на съдебното следствие.

Както подсказва наименованието „преходни”, т.е. „временни” в едно от значенията на думата, тези разпоредби дължат името си тъкмо на това, че уреждат временни (висящи) правни състояния. Вероятно по същата причина като основен белег на преходните разпоредби се сочи временното им действие. Макар че поначало всяка правна норма е временна, временното действие на въпросните разпоредби е разбирано като относително по-кратък срок, в който висящите правни състояния трябва да станат окончателни. Преходните разпоредби всъщност изчерпват своето регулиращо значение, щом

настъпят условията, предвидени в самите тях (няма и къде другаде да бъдат предвидени – те самите уреждат действието по време на обслужването от тях норми, заради което ги наричат и „норми относно норми“). Като преустановяват всъщност по този начин действието си, преходните норми на практика се самоотменят мълчаливо. Окончателната им самоотмяна настъпва, разбира се, с приключването на последния заварен от тях висящ случай. Преходните разпоредби обаче се самоотменят и по отношение на всеки един приключен от тяхното действие случай – подобно на изчерпания регулиращ ефект, който имат индивидуалните правни актове, понеже броят на висящите случаи винаги е краен и може да бъде определен. Затова и няма как изчерпала регулиращото си действие преходна разпоредба да продължи да се прилага.

Последният направен извод е пряк отговор на въпрос № 3 в искането на главния прокурор. За пълнотата на отговора трябва да се добави само, че условие да отпадне приложимостта на §9, ал.2 и §17 е те да са били прилагани веднъж и неприключилите към 1.1.2012 год. по общия ред досъдебни производства по дела, подсъдни на СНС, впоследствие да са приключили също по общия ред.

Отрицателният отговор на третия от въпросите на главния прокурор предопределя отговорите на първите два въпроса.

Задаването им освен това се дължи на проявилото се в съдебната практика на СНС и АСНС „смесено“ („съчетано“) прилагане в едно наказателно производство на общи и специални правила за неговото разглеждане, което според ОСНК е принципно недопустимо – общоприетият принцип е, че приложението на специалните правила изключва общите.

Исключението във връзка с обсъжданите тук въпроси е тъкмо предвиденото в §9, ал.2 и §17 – то именно позволява да бъде временно изключено незабавното действие по чл.3 НПК на процесуалните норми и

отменените съответно с двата ЗИДНПК общи правила да продължат да се прилагат и по делата, по които иначе би трябвало веднага да започне прилагането на специални правила.

Изключението в §9, ал.2 и §17 подлежи по силата на друг, също така общоприет принцип, на ограничително (стеснително) тълкуване и приложение, от което пак следва, че при разглеждането на дела по общия ред е недопустимо да бъдат прилагани специални правила, а при разглеждането им по специален ред – на общи правила. От друга страна, и едните, и другите правила поначало не позволяват на прокурора или на съда да действат извън рамките на своята компетентност, или да не я съобразяват в процесуалните си взаимоотношения. Така че даже да се приемат за приложими в спорните случаи §9, ал.2 и §17 – а те не са – процесуално недопустимо е съдия-докладчик в СНС да връща дело на прокурор от районна или окръжна прокуратура, а прокурор в такава прокуратура да подава в АСНС частен протест срещу връщането на делото.

Поради изложеното в отговор на въпросите на главния прокурор, своя логичен отговор могат да получат и производните от тях въпроси, като например от каква конкретизация на адресата се нуждае разпореждането на СНС за връщане на делото на прокурора; как да постъпи АСНС, ако пред него са подадени едновременно частни протести от прокурори с различна компетентност, и други подобни.

Накрая, поради всичко изложено дотук ОСНК отхвърли всички доводи „против”, излагани срещу дадените отговори, които не са от естество да ги разколебаят, при положение: че засягат законодателна целесъобразност (например за кадровата обезпеченост на органите по делата, подсъдни на СНС); че са доводи, почиващи върху неприемливо тълкуване на обсъжданите преходни разпоредби (с акцент например върху буквалното значение на

употребения в тях глагол „довършвам”, отнесено при това към цялото наказателно производство, вместо само към досъдебната му фаза; или е подложен на тълкуване ненужно-извън отсъстващата компетентност на прокурора, неговия правен интерес да подава протест); че са доводи за ограничаване на последиците (вместо за тяхното отстраняване) от вече допуснати нарушения.

Ръководен от горните съображения и в изпълнение на тълкувателните си правомощия, ВКС, ОСНК

Р Е Ш И:

1. При упражняване на правомощията си по чл.249, ал.2, във връзка с ал.1, и с чл.248, ал.2, т.3 НПК по дело, по което съдебното производство е образувано по неприключило към 1.1.2012 год. досъдебно производство, съдията-докладчик от Специализирания наказателен съд следва да върне делото за отстраняване по реда на чл.242, ал.2 НПК на констатираните съществени процесуални нарушения, винаги на прокурор от Специализираната прокуратура.

2. Само прокурорът от Специализираната прокуратура има процесуално право да подаде частен протест срещу разпореждането по чл.249, ал.2, във вр. с ал.1 и чл.248, ал.2, т.3 НПК на съдията докладчик от Специализирания наказателен съд по дело, по което съдебното производство е образувано по неприключило към 1.1.2012 год. досъдебно производство.

3. Не следва да се прилагат разпоредбите на § 9, ал.2 ПЗРЗИДНПК (ДВ, бр.13/2011 год., изм., ДВ, бр.61/2011 год. и доп., ДВ, бр.19/2012 год.) и на § 17 ПЗРЗИДНПК (ДВ, бр.93/2011 год.) от Специализирания наказателен съд на основание чл.249, ал.2, във вр. с ал.1 и с чл.248, ал.2, т.3 НПК, когато

съдебното производство е било образувано по неприключено към 1.1.2012 год. досъдебно производство.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ПАВЛИНА ПАНОВА
председател на колегията

ЧЛЕНОВЕ:

ЕЛИЯНА КАРАГЪЗОВА..... председател III н. о.	КАПКА КОСТОВА.....
ИВАН НЕДЕВ..... председател I н. о.	БИЛЯНА ЧОЧЕВА.....
ТАТЯНА КЪНЧЕВА..... председател II н. о.	ЦВЕТИНКА ПАШКУНОВА.....
ПЛАМЕН ТОМОВ.....	БЛАГА ИВАНОВА.....
ЕЛЕНА ВЕЛИЧКОВА.....	ЖАНИНА НАЧЕВА.....
ЛИДИЯ СТОЯНОВА.....	СЕВДАЛИН МАВРОВ.....
ЕВЕЛИНА СТОЯНОВА	ТЕОДОРА СТАМБОЛОВА.....
ЛИЛЯНА МЕТОДИЕВА.....	МИНА ТОПУЗОВА.....
САША РАДАНОВА.....	ДАНИЕЛА АТАНАСОВА.....
ВЕРОНИКА ИМОВА.....	БИСЕР ТРОЯНОВ.....
ЮРИЙ КРЪСТЕВ.....	ГАЛИНА ЗАХАРОВА.....
КРАСИМИР ХАРАЛАМПИЕВ.....	КРАСИМИР ШЕКЕРДЖИЕВ.....
РУЖЕНА КЕРАНОВА.....	ПЛАМЕН ПЕТКОВ.....
ЕЛЕНА АВДЕВА.....	АНТОАНЕТА ДАНОВА.....
НИКОЛАЙ ДЪРМОНСКИ.....	ЛАДА ПАУНОВА.....